

ELS LLIBRES I LES COSES

IGNASI ARAGAY

‘Piano piano si va lontano’: una família feliç

Renzo Piano és un dels grans arquitectes europeus de la segona meitat del segle XX. Premi Pritzker del 1998, és autor d'obres com el Centre Georges Pompidou (amb Richard Rogers), el gratel del diari *New York Times* o la Torre del Pont de Londres. S'ha escrit i dit molt sobre ell. Del que no sabem gaire res era de la seva obra més íntima i original: la seva família. A *Planimetria d'una família feliç* (Empúries, en traducció de Pau Vidal), la seva tercera filla, Lia Piano (Gènova, 1972), ens revela l'ambient lliure i heterodox en què van viure els Piano. Després d'uns anys de periple estranger, a la segona meitat dels anys 70 van retornar a Gènova. El Renzo estava a punt de complir els 40 i la mare tot just passava dels 30.

Van comprar una casa amb jardí, tota ella una mica atroïnada, decadent. Havia pertanyut a una família aristocràtica. Tenia una gran estança, de quatre metres d'alçada i amb tres immensos finestrals. Al fons, per sobre de les crestes de les teulades, entre cases, hi resplendia el mar. I van contractar una assistent, la calabresa Concepita Maria, analfabeta, mare de tretze fills i dona d'un empresari, el Carmelo, a qui de tant en tant posaven entre reïxes. El dia que "lo pardal" era "a la gàbia" ella estava més contenta. Es veia que havia estat molt guapa, cosa important per als Piano. L'estètica! Però els seus mètodes amb

la canalla eren els tradicionals: "Concepita Maria, no troba que seria millor no pegar-los, als nens?" Es va fer imprescindible i es va fer estimar com una més de la família.

Normes? "Prohibit prohibir", hi posava en un rètol al damunt de cada porta. El temps no comptava, no hi havia horaris: *piano piano*... La Lia (més coneguda per "tapdebassa") i els seus germans (en Marco i en Gioele, afectat de tartamudesa i de passió per la química) van créixer enmig d'un fa-

GETTY

bulós desordre creatiu. Tot es perdia i ningú no trobava a faltar res. "La nostra infantesa va ser una rastellera infinita d'avisos, citacions, notes, informes del director, senyora ho dic bé de la nena, sacsejos de cap i mirades al cel". La mare feia comèdia per tranquil·litzar els mestres, sense, però, cap intenció seriosa de canviar. No eren normals: al vèter el més normal era que hi faltés paper i no tenien tele. Ni resaven el parenostre. Però sí que tenien llibres: un prestat-

ge de 307 metres recorria totes les parets de la casa com una cinta d'emballar. I també tenien gossos i gallines, moltes: van fer un concurs familiar per veure qui dissenyava el millor galliner. I va venir una senyora de la Ligúria a ensenyar-los a fer parets de pedra seca. Però les gallines es van resistir a viure tancades fins que un dia el Renzo se'n va trobar una a la dutxa i la cosa no va acabar bé.

La Lia va aprendre a llegir sola: "Jo no volia llegir les lletres l'una darrere l'altra, com les tòtilles de les meves companyes, jo les volia llegir totes alhora". I un dia de cop ja llegia. Com s'ho havia fet? La Concepita Maria, que no sabia llegir, en va tenir la culpa: deia que les paraules eren com les cireres, l'una arrossega l'altra, "Les hi hai ensenyades jo, a la xiqueta". També els explicava contes truculents farcits de bruixeria, encanteris i càstigs. Parlava amb imatges: "Era cinema, gramàtica no". Un dia la Lia, després que amb els germans trobessin un búnquer secret al jardí –segurament de l'època dels nazis a la ciutat–, va preguntar a la Concepita Maria qui eren els nazis: "Lo peix del Nasi és típic d'allà baix. Se fa en patates". Un altre dia li va agafar per anar a l'església: "El papa i jo ens estimariem més que fessis gimnàstica rítmica".

I així podríem seguir i seguir i seguir. Els Piano, com els Durrell, una família atípica, encantadora i irrepitible. ♡

UN TAST DE CATALÀ

ALBERT PLA NUALART

Els 'pijos', les 'pijes', els 'pijets' i les 'pijetes'

La inexhaurible i incisiva literatura de Marc Giró sobre els *pijos* ens pot haver distret dels dubtes que planteja al català aquest castellanisme i els seus derivats. El primer seria: ¿el necessitem?, ¿podríem passar –com apunta una fitxa de l'Optimot– amb *esnob*, *tifa* o *senyoret*? Jo us confesso que no, que necessito els *pijos* per més que el so d'aquesta jota i la *o* final els facin tan incatalanitzables. No és tan greu: totes les llengües cosmopolites integren paraules amb sons forans. Ara bé, com més arrelen més s'adapten, també, fonèticament. Pregunta als lectors orientals: ¿diu *pijo* amb so de *o* o *u* final? Hi deu haver de tot, però som bastants els que l'acabem amb so de *u* fent una cosa tan poc ortodoxa com catalanitzar-lo (fonèticament) a mitges.

I és que el so d'aquesta jota, per sort o per desgràcia, ja el tenim més que après, malgrat que *quefe*, *almeca* o *caraquillo* –seguint l'estela de *maco*– eren formes ben vives no fa gaires anys entre els més grans i més rurals.

Anem a la forma escrita. L'és Adir no en catalanitzada ni la pronúncia (manté el so de la *o* final) ni la grafia (recull el plural *pijas*) i, de manera coherent, propugna la cursiva. El problema és que tractant-se d'un terme tan col·loquial i d'estar per

casa –a diferència de la persona a qui s'aplica– tot el que el faci postís el fa, també, inadequat al registre. En certs diàlegs i segons qui parli, fer dir "molt *pijita*" en lloc de "molt *pijeta*" pot resultar detonant. Però si el catalanitzem morfològicament tant pel que fa al plural com al diminutiu, ¿no hauríem de passar la *j* a *g* i escriure *piges* i *pigetes*? La veritat és que fa mal als ulls: perduda la grafia *j*, sembla que se'ns imposi el so de *g* de *gerani*.

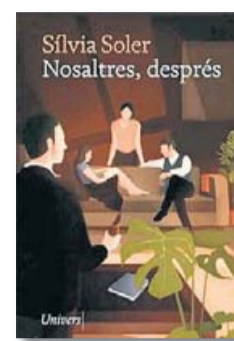
En el cas de Marc Giró, i respectant el seu to, hem optat per *pijos*, *pijes*, *pijets* i *pijetes*. La cursiva pot ser algun dia ja no caldrà, com ara ja no es posa davant un bon rioja o un bon priorat, per més que el primer mantingui el so castellà de la jota. I si tot plegat us atabala us recomano acabar el *tast* amb un *carajillet*. ♡

TOTES LES LLENGÜES COSMOPOLITES ACABEN INTEGRANT PARAULES AMB SONS FORANS

ELS MÉS VENUTS

CATALÀ

FICCIÓ

[1] Nosaltres, després
SÍLVIA SOLER
Univers
208 pàgines i 20 € 1/2

[2] Junil a les terres...
JOAN-LLUÍS LLUÍS
Club Editor
290 pàgines i 19,95 € -/1

[3] Sola
CARLOTA GURT
Proa
384 pàgines i 18 € -/1

[4] A foc lent
PAULA HAWKINS
Columna
480 pàgines i 20,90 € -/1

[5] Canto jo i la muntanya balla
IRENE SOLÀ / Anagrama
192 pàgines i 16,90 € -/131

NO-FICCIÓ

[1] Som dones, som lingüistes, som moltes...
M. CARME JUNYENT / Eumo
262 pàgines i 20 € -/1

[2] Per què ser feliç quan podries ser normal?
JEANETTE WINTERSON / Periscopi
258 pàgines i 17 € 1/10

[3] Salvem els mots
JORDI BADIA I PUJOL
Rosa dels Vents
250 pàgines i 18,95 € 6/2

[4] Sense por
RAFAEL SANTANDREU
Rosa dels Vents
304 pàgines i 18,90 € 2/13

[5] Gent d'ordre
CRISTIAN SEGURA
Galàxia Gutenberg
288 pàgines i 19,50 € -/1

CASTELLÀ

FICCIÓ

[1] Los vancejos
FERNANDO ARAMBURU
Tusquets
704 pàgines i 22,90 € 1/2

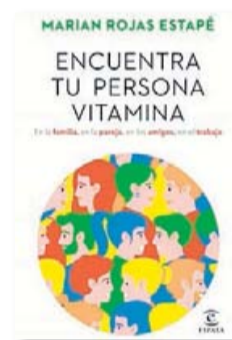
[2] De ninguna parte
JULIA NAVARRO
Plaza & Janés
416 pàgines i 22,90 € 2/2

[3] Queridos niños
DAVID TRUEBA
Anagrama
456 pàgines i 19,90 € -/1

[4] A fuego lento
PAULA HAWKINS
Planeta
480 pàgines i 20,90 € -/1

[5] Sira
MARÍA DUEÑAS
Planeta
642 pàgines i 22,90 € 5/21

NO-FICCIÓ

[1] Encuentra tu persona vitamina
MARIAN ROJAS ESTAPÉ / Espasa
328 pàgines i 19,90 € 1/2

[2] El humor de mi vida
PAZ PADILLA
Harper Collins
300 pàgines i 19,90 € 3/23

[3] El infinito en un junco
IRENE VALLEJO
Siruela
448 pàgines i 24,95 € 2/92

[4] La llama inmortal de Stephen Crane
PAUL AUSTER / Seix Barral
1.040 pàgines i 24,90 € -/1

[5] Dime qué comes y te diré qué bacterias tienes
BLANCA GARCÍA-OREA / Grijalbo
256 pàgines i 19,90 € 4/48

Rànquing setmanal del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura
Posició setmana anterior / Setmanes en el mercat